

TAMPERE. FINLAND

Ikäihmisten sosiaalityö

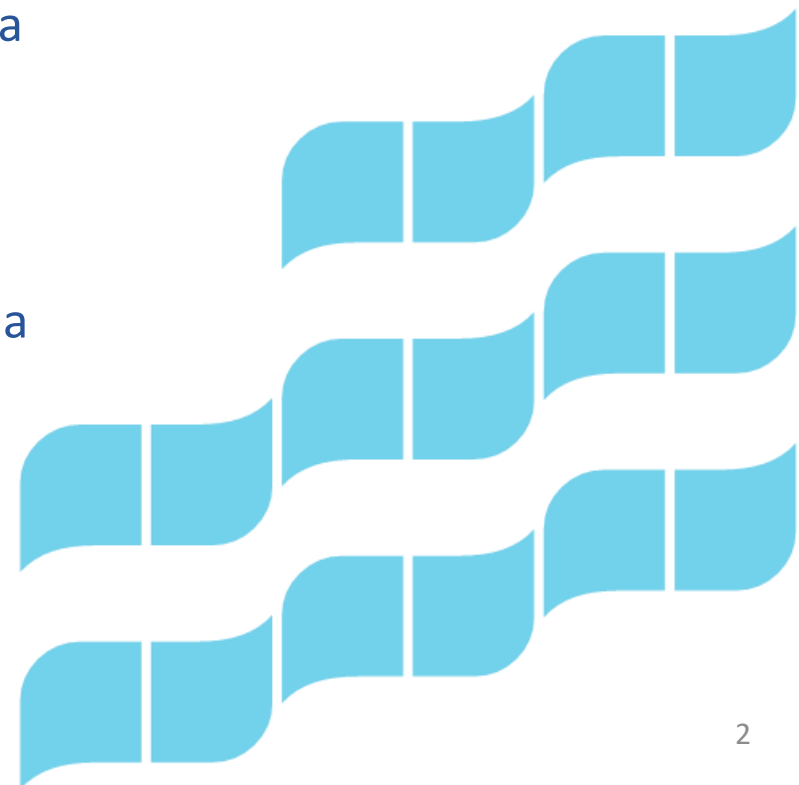
Esimerkki Tampereelta

Sosiaalityöntekijä Sonja Niemi

Ikäihmisten sosiaalityö

- Työstä käytettävissä nimikkeissä vaihtelua
- Ikäihmisten sosiaalityön organisatorinen paikka palvelujärjestelmässä vaihtelee kunnittain
- Organisatorisella sijainnilla on vaikutus käsitykseen sosiaalityön tehtävistä ja tavoitteista, sekä vaikutus niiden muotoutumiseen
 - Korjaava työ vs. ennaltaehkäisevä
 - Asiakas toimenpiteiden kohteensa vs. aktiivisena toimijana
- Ikäihmisten palveluita ja sosiaalityötä on pidetty ns. ”vanhustenhuoltona”, ja se on mielletty osaksi terveydenhuoltoa, vaikka se itseasiassa on sosiaalihuoltoa

*Sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön **tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta.** Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa **työtä,** jonka **tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.** (Sosiaalihuoltolaki 15§.)*

- Ikäihmisten *sosiaalityö* on tiivistetysti:
 - Sosiaalihuoltolain määrittelemää asiakas- ja asiantuntijatyötä
 - Sosiaalityötä omana erityisalanaan

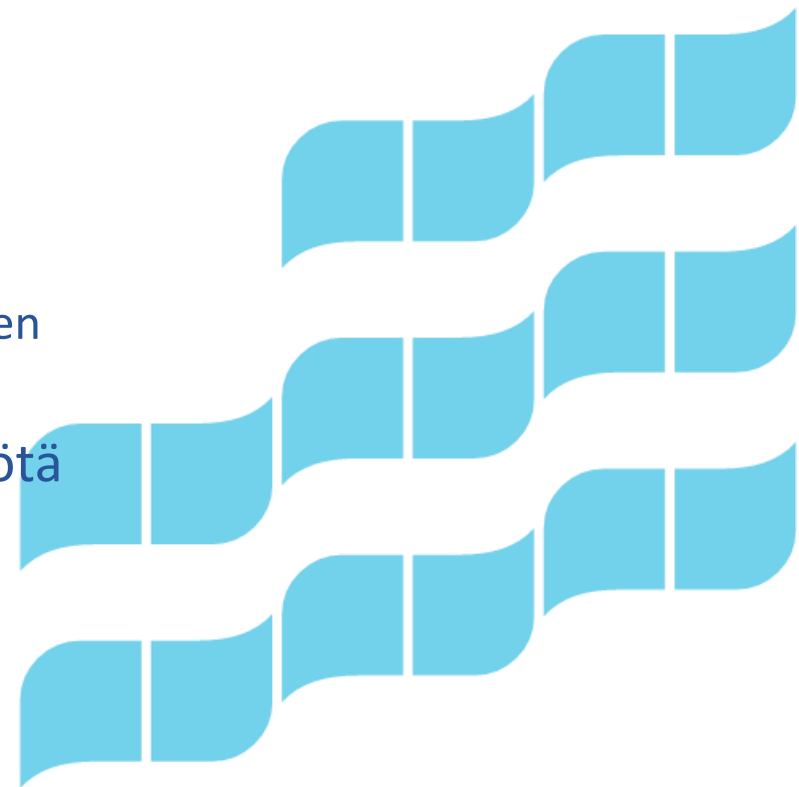
Ikäihmisten sosiaalityö Tampereella

- Esittelyn kohteena on omissa kodeissaan asuvien ikäihmisten sosiaalityön palvelu, joka on osa ikäihmisten sosiaalityön laajaa kenttää
- Kuuluu aikuissosiaalityön palvelukokonaisuuteen
- Ikäihmisten sosiaalityötä tehdään Tampereella myös
 - geriatriisilla sairaala- ja kuntoutusosastoilla > painottuu ikäihmisten asumispalvelujen tarpeen arviointiin ja hakuprosessin koordinointiin
 - ikäihmisten asiakasohjauksessa > ikäihmisten asumispalvelujen hakuprosessiin liittyviä tehtäviä
 - lisäksi on useita ikäihmisille tarkoitettuja matalan kynnyksen neuvontapalveluja, joissa korostuu sosiaaliohjaus

Ikäihmisten sosiaalityö Tampereella

- Tiimissä 4 sosiaalityöntekijää ja 3 sosiaaliohjaaja
 - Työparityötä ja myös itsenäistä asiakastyötä omatyöntekijänä
 - Erilliset tehtäväkuvat
- Sosiaalihuoltolaki 15§ ja 16§:
- *Sosiaalityöllä tarkoitetaan* asiakas- ja asiantuntijatyötä, palvelukokonaisuuden rakentamista, koordinointia ja yhteen sovittamista asiakkaan muiden tuen ja palveluiden tarpeiden kanssa, ja tämän toteutumisen ja vaikuttavuuden seuraamista.
- *Sosiaaliohjauksella* tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa.

- Asiakkaat ovat 65 vuotta täyttäneitä
 - Asiakkaista lähes 50 % iältään 65-75 vuotiaita
- Asiakkaaksi tullaan mm.:
 - Huoli-ilmoituksen kautta (shl 36§ ja vanhuspalvelulaki 25§), joita tekevät yhteistyötahot, eri viranomaiset, kolmannen sektorin toimijat, yksityishenkilöt tai omaiset
 - Asiakkaan oma yhteydenotto
 - Asiakkuussiirto Aikuissosiaalityöstä
- Palvelu on suunnattu omissa kodeissaan asuville
 - Myös joitakin asumispalveluissa asuvia asiakkaita, mm. päihdekuntoutujien tukiasumisessa asuvat
- Asiakstapaamiset pääsääntöisesti asiakkaan kotona -> liikkuvaa työtä

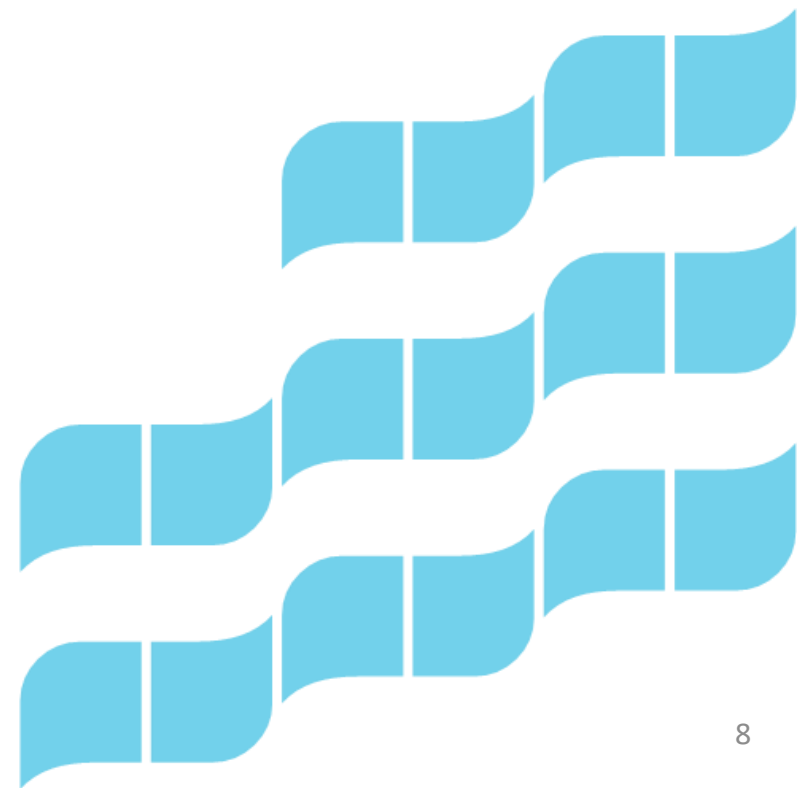

Ikäihmisten sosiaalityön asiakkaiden avun tarpeita ja arjen haasteita

- omasta itsestä ja kodista huolehtiminen (mm. hygienia, ravinto, lääkkeet, siivous)
- raha-asioiden hoitamiseen ja etuuksien hakemiseen liittyvät vaikeudet, velkaantuminen
- kodin ulkopuolella liikkuminen, asioiden hoitamisen vaikeutuminen
- Elinpiirin ja sosiaalisen toiminnan kapeutuminen
- asumiseen liittyvät ongelmat
 - vuokravelat, häätö, häiriön tuottaminen, hamstraaminen ja asunnon kunnossapidon laiminlyönti
- päihdeongelmat, mielenterveysongelmat
- Palveluiden piiristä putoaminen ja syrjäytyminen
- kaltoinkohtelutilanteet
 - taloudellinen kaltoinkohtelu, lähisuhdeväkivalta, omaishoitosuhteiden ongelmat
- *Erityisen tärkeä ymmärtää, että ikääntyneet ihmiset ovat aikuisia, joilla on erilaisia tuen tarpeita; ei ainoastaan hoitoon ja huolenpitoon liittyviä tarpeita*

Työn sisältö

- Palvelutarpeen arviointi
- Lyhytaikainen tuki
- Omatyöntekijäpalvelu
- Konsultointi yhteistyötahoille
- Ohjausta ja neuvontaa asiakkaille, omaisille ja muille viranomaisille ja yhteistyökumppaneille
- Päätöstyö

Palvelutarpeen arviointi

- Ikäihmisten palvelutarpeen arvioinnista linjataan sekä sosiaalihuoltolaissa 36§ että vanhuspalvelulaissa 15 §
 - ”Palveluntarpeiden selvittämisestä vastaa iäkkään henkilön tarpeiden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jolla on laaja-alaista asiantuntemusta”. (vanhuspalvelulaki 15§).
- Pelkästään hoivaan ja huolenpitoon ja kotiin järjestettäviin kotihoidon palveluihin liittyvän palveluntarpeen arvioinnin tekee kotihoidon asiakasohjaaja, eikä ikäihmisten sosiaalityötä välttämättä tarvita palvelutarpeen arviointiin mukaan

Lyhytaikainen tuki

- keskimäärin 70 % uusista asiakkaista
- asiakkaille tehdään palvelutarpeen arviointi
 - neuvonnan ja ohjauksen tarve
 - avustamisen tarve, joka liittyy usein johonkin konkreettiseen, yksittäiseen ja rajattuun prosessiin: etuuden tai palvelun hakeminen, raha-asioiden hoitamisessa ohjaaminen ja järjestelyjen tekeminen, asunnon hakemisessa avustaminen, muuttojärjestelyissä avustaminen
 - Asiakas pärjää em. toimien jälkeen itsenäisesti, ilman pidempiaikaista asiakkuutta tai säännöllisiä tapaamisia
 - sosiaaliohjaajien käytännönläheinen työpanos keskeistä
- Yksittäiset tapaamiset yhteistyötahon pyynnöstä; työpariksi ja ikäihmisten sosiaalityön asiantuntijaksi tilanteeseen
- Lyhytaikaisessa tuessa uusia asiakkaita sekä ”vanhoja tuttuja”

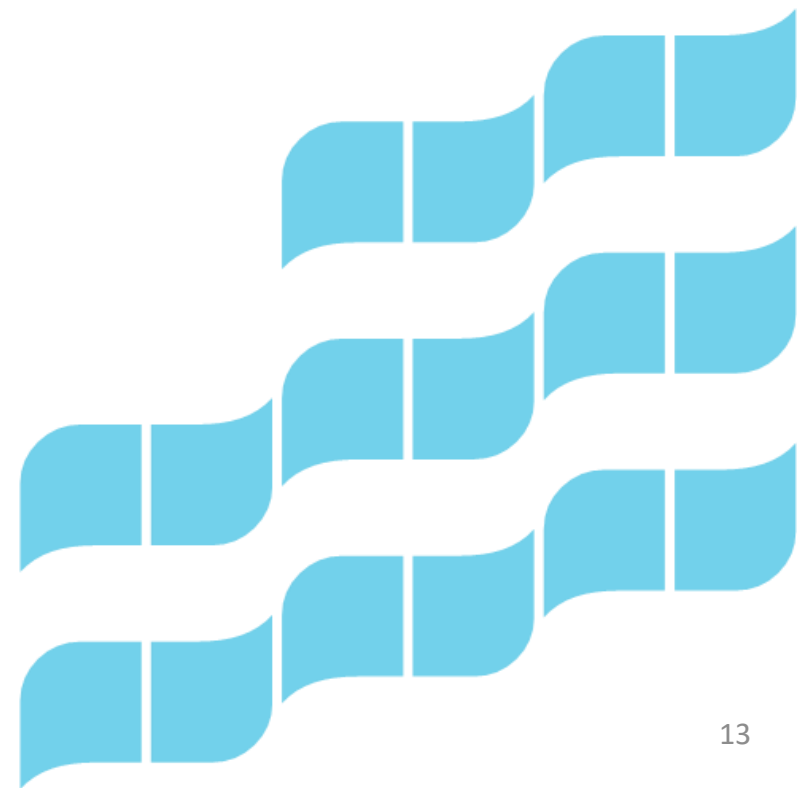
Omatyöntekijäpalvelu

- Pitkäaikaista asiakkuutta tarvitsee keskimäärin 30 % uusista asiakkaista
- Pitkäaikaisessa asiakkuudessa olevista lähes 80 % on kannattelevassa asiakkuudessa
- Asiakkaalla pidempiaikaisen tuen tarve tai monimutkaistunut (ongelma)tilanne, jonka selvittelyyn lyhytaikainen tuki ei riitä
- Laaditaan asiakassuunnitelma, jota viedään eteenpäin ja jonka toteutumista seurataan
 - Ikäihmisten kohdalla asiakassuunnitelman tavoitteena voi olla esim. tilanteen vakauttaminen, kannattelu ja tilanteen eskaloitumisen ehkäiseminen. Kaikkien kohdalla radikaalit muutostavoitteet eivät ole realistisia
 - Asiakkaan omaa toimijuutta ja voimavaroja ei tule kuitenkaan unohtaa

- Omatyöntekijänä joko sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, tai sosiaalityöntekijä-sosiaaliohjaaja –työpari
- Omatyöntekijän määrittelyssä ratkaisevaa on asiakkaan erityisen tuen tarve
- Huom. Sosiaalihuoltolaki 3§, erityisen tuen tarpeessa oleva henkilö ” – erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi ja **jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään siten kuin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain [\(980/2012\)](#), jäljempänä *vanhuspalvelulaki*, 3 §:ssä säädetään”**

- **Omatyöntekijätyöskentely:**
 - Yksilökohtaista palveluohjausta, neuvontaa ja käytännön avustamista asioiden hoitamisessa
 - Palveluiden koordinointia, verkostotyötä, asiakkaan asioiden ajamista ja puolestapuhujana toimimista palvelujärjestelmässä
 - Asumisen turvaamista tukevia tukitoimia tai tuetumman asumisen järjestämistä
 - Tukeminen talousasioiden hoidossa, välitystili tai edunvalvonnan haku
 - Perhetyötä (mm. kriisiytyneen perhetilanteen selvittely ja ratkaisujen hakeminen)
 - Päätöksentekoa
 - Psykososiaalinen tuki

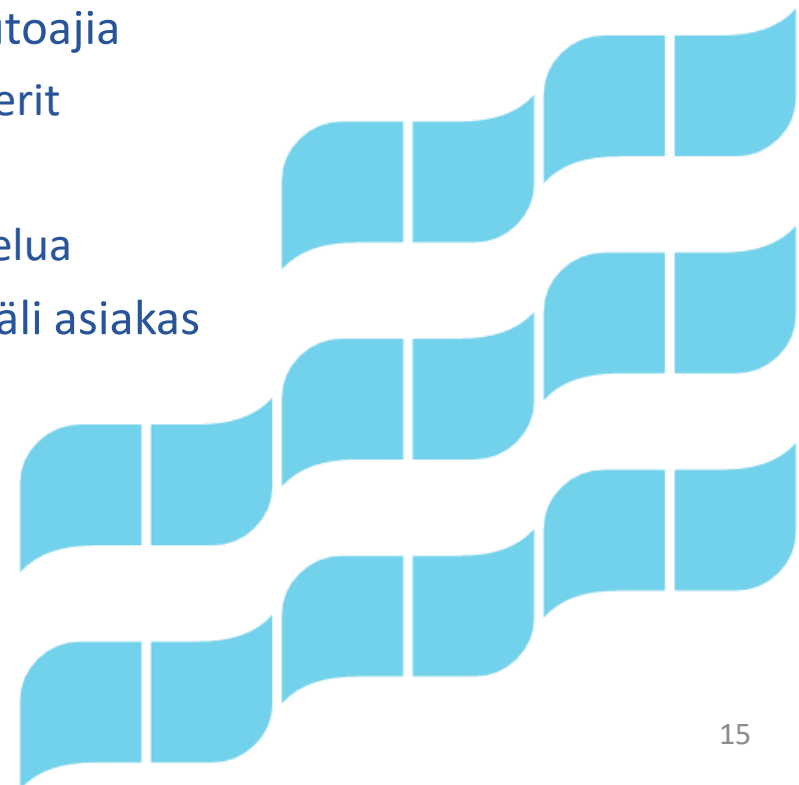

Esimerkkejä yhteistyökumppaneista

- Kotihoito
- Asiakasohjaajat: kotihoidon asiakasohjaaja, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumisen asiakasohjaus, omaishoidon tuen asiakasohjaus
- Konsti (kotiin tuotava päihdehoito yli 65-vuotiaille) sekä kotihoidon mielenterveys- ja päihdetiimi
- Erikoissairaanhoidon ja terveysasemat
 - Mm. vanhuspsykiatrian poliklinikka, muistikoordinaattori
- Vuokra-asuntojen asukasohjaajat ja isännöitsijät
- Palotarkastajat
- Ulosottomiehet (erityisesti häätötilanteet)
- Kela
- Asumispalveluyksiköt
 - Päihde- ja mielenterveyskuntoutujat, Asunnottomien asumispäivystys Tastu, ikäihmisten palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen yksiköt
- Lähitorit
- Muu sosiaalityö
 - Sairaalan sosiaalityöntekijät, Vammaispalvelu, Sosiaalipäivystys
- Kolmas sektori ja muut palveluntuottajat

Asiakastyön tuottamia havaintoja

- ”Nuoria ikäihmisiä” enemmän palvelun piiriin; ikäryhmä 65 – 70 v. korostuu
 - elämänhallinnan tukemisen tarvetta, ei varsinaisten ikäihmisten palvelujen tarvetta
- Pitkäaikaiset sosiaalisen ongelmien näkyvät myös ikäihmisten sosiaalityön asiakkaissa
- Kevyttä kotona asumisen tukea tarvitsevat ikääntyneet asiakkaat ovat väliinputoajia
 - kotihoidon palvelujen ja tukipalvelujen rajaamisen tiukentuneet myöntökriteerit
- Ikääntyneiden maahanmuuttajien määrä lisääntyy
 - kokonaisvaltaista avuntarvetta, johon ei tällä hetkellä tarvetta vastaavaa palvelua
- Sosiaalityöntekijä ajoittain voimaton puuttumaan asiakkaan tilanteeseen, mikäli asiakas kieltäytyy avusta
 - Itsemääräämisoikeus vs. Asiakkaan etu?

KIITOS!

